

Dünya Dinlerinin Fenomenolojisi

Huston Smith ve Dinlerin Grameri

Şevket Özcan

 Vizetek
Yayıncılık

Dünya Dinlerinin Fenomenolojisi

Huston Smith ve Dinlerin Grameri

Yazar

Şevket Özcan

E-ISBN: 978-625-382-295-8

Copyright © Vizetek

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Vizetek Yayıncılık Sanayi ve Ticaret Limited Şirketine aittir. Vizetek Yayıncılık'ın izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı, elektronik, mekanik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.
Bu kitap elektronik ortamda yayımlanmaktadır.

Yayın Koordinatörü: Ferit RESULOĞULLARI

Kapak Tasarımı & Mizanpaj: Ahmet TUNÇDEMİR

Baskı: Ankara, Mayıs 2026

Materyal Türü: Elektronik Kitap (Çevrim içi / Web tabanlı)

Elektronik Yayın Formatı: PDF

Elektronik Yayın Tipi: Adobe Ebook Reader

Seyranbağları Mah. İncesu Cad. 10/2 Çankaya/ANKARA

Tel.: (0312) 482 00 11

Web: www.vizetek.com.tr

E-mail: vizetkeyayincilik@gmail.com

Yayıncı Sertifika No: 41575

Dünya Dinlerinin Fenomenolojisi

Huston Smith ve Dinlerin Grameri

Şevket Özcan

Ankara 2026

Yazar Hakkında / About the Author

Şevket Özcan

Ankara'da (1982) doğdu. İlkokul, ortaokul ve lise eğitimini Ankara'da tamamladı. Gazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden (2003) mezun oldu. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri (Dinler Tarihi) bölümünde yüksek lisans (2013) ve doktorasını (2016) tamamladı. Kırıkkale Üniversitesi İslami İlimler Fakültesinde (2016-2022) akademik çalışmalar yürüttü. Almanya, Fransa, Portekiz ve Suudi Arabistan'da eğitim, araştırma, toplantı ve görev amacıyla bulundu. 2022 yılından itibaren Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Dinler Tarihi Metodolojisi ve Din Fenomenolojisi konuları üzerine çalışmalar yürütmektedir.

He was born in Ankara (1982). He completed his primary, middle, and high school education in Ankara. He graduated from Gazi University, Faculty of Theology (2003). He completed his master's (2013) and doctorate (2016) degrees at Ankara University, Institute of Social Sciences, Department of Philosophy and Religious Studies (History of Religions). He carried out academic studies at Kırıkkale University, Faculty of Islamic Sciences (2016-2022). He visited Germany, France, Portugal, and Saudi Arabia for education, research, meetings, and professional duties. Since 2022, he has been serving as a faculty member at the Social Sciences University of Ankara, Faculty of Theology. He conducts research on the Methodology of the History of Religions and the Phenomenology of Religion.

Din, esasında hakikat değil anlam meselesidir.
Huston Smith

Bir Yusuf Masalı

...

Ne duygu ne ihtiras ne düşünce,

Ne mükemmel bir mantık.

Derinlikti Yusuf`u güzel kılan

Gerçekte Âdem soyuna ait olmayan

Ve sanki bir yeminle onlara hep bağlı kalan

Derinlik.

Derinlikti Yusuf`la varoluşun bağıny kuran

Bu çocuğun yüzünden başka yüzlere yansıyan şey

O bir engin ezinti, bir terennüm gibi

Devam

Diyordu devam etsin devam etse gerek

Derinlikten cayılmasın

Kopsun kıyamet.

...

İsmet Özel

Melek'lerime

Eşime ve Kızlarıma

...

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	9
-------------	---

GİRİŞ

1. Huston Smith'in Hayatı ve İlmi Kişiliği	12
2. Huston Smith'in Eserleri	16

I

HUSTON SMITH VE DİN

1. Ezeli Gelenek Kavramı.....	23
2. Modern Zihin Eleştirisi	31
3. Dinlerin Evrensel Grameri	39
4. Dinleri Anlama/Yaşama Yöntemi	52

II

HUSTON SMITH VE DİNLER

1. Huston Smith'in Yol Haritası	68
2. Huston Smith'e Göre Dinlerin Anlam Dünyaları.....	72
2.1. Hinduizm: Dünyanın Derin Yaşamı	72
2.2. Budizm: Acının İzini Sürmek	97
2.3. İslam: Evrensel Sesleniş.....	121
2.4. Yahudilik: Anlam Tutkusu.....	150
2.5. Hıristiyanlık: Muazzam Çeşitlilik.....	188

III

HUSTON SMITH ÜZERİNE DEĞERLENDİRMELER

1. Seyyid Hüseyin Nasr'ın Gözüyle Huston Smith	232
2. Walter H. Capps'e Göre Huston Smith'in Din Bilimciliği	236
3. Russell McCutcheon'a Göre Huston Smith'in Değeri ve Güncelliği	240
Sonuç.....	249
Kaynakça.....	253

ÖN SÖZ

Huston Smith, Amerika'da dinler tarihinin öncü isimlerinden biri ve ezeli gelenekçi yaklaşımın bu ülkedeki en önemli temsilcilerindendir. Bu nedenle onun dine ve dinlere ilişkin görüşleri, dinler tarihi literatüründe ayrıcalıklı bir konuma sahiptir. Bu çalışma, modern dünyada dinin anlamı, değeri ve tecrübe boyutu üzerine yürütülen tartışmalar ekseninde Huston Smith'in dinler tarihine yaklaşımını ele almaktadır. Özellikle *The World's Religions* adlı eseri merkezine alan bu inceleme, Huston Smith'in fenomenolojik yöntemi ve ezeli gelenek anlayışı doğrultusunda dinî tecrübeyi nasıl kavradığını ve dinleri hangi entelektüel çerçevede yorumladığını ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Çalışmanın temel amacı, dinin modern ve post-modern düşünce içerisinde sıklıkla indirgenen ya da tali bir olguya dönüştürülen konumuna karşı, Huston Smith'in geliştirdiği anlam merkezli yaklaşımın imkânlarını ve sınırlarını tartışmaktır. Zira Huston Smith, dinleri yalnızca tarihsel kurumlar, dogmatik sistemler ya da toplumsal yapılar olarak değil; insanın varlıkla, anlamla ve aşkın olanla kurduğu ilişkinin en yoğun ve derin ifadeleri olarak ele alan bir düşünürdür. Onun fenomenolojik yaklaşımı, dinleri dışarıdan açıklamaktan ziyade, her bir geleneği kendi iç mantığı, nihai hedefleri ve varoluşsal iddiaları çerçevesinde anlamaya yöneliktir. Bu yönüyle Huston Smith, dinler tarihini salt betimleyici bir disiplin olmanın ötesine taşıyarak, insanın anlam arayışına eşlik eden bir düşünce alanı olarak yeniden konumlandırmaktadır.

Bu çalışma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Huston Smith'in din anlayışı; ezeli gelenek kavramı, modern zihin eleştirisi ve dinlerin evrensel grameri önerisi çerçevesinde ele alınmaktadır. Bu bölümde Huston Smith'in metodolojik tercihleri ve din tasavvurunun felsefi arka planı

ortaya konulmakta; onun dinlerin nasıl anlaşılması gerektiğine dair yaklaşımı da ele alınmaktadır. İkinci bölümde ise Huston Smith'in Hinduizm, Budizm, İslam, Yahudilik ve Hıristiyanlık anlatıları her bir geleneğin anlam dünyası dikkate alınarak incelenmektedir. Böylece dinleri en iyi hâllerleriyle sunma tercihinin açıklayıcı gücünün ve eleştiriye açık yönlerinin görünür kılınması amaçlanmaktadır.

Sonuç olarak bu çalışma, Huston Smith'i yalnızca dinleri anlatan bir dinler tarihçisi olarak değil, dinin neden hâlâ anlamlı olduğunu sorgulayan ve bu soruya felsefi, fenomenolojik ve varoluşsal bir cevap vermeye çalışan bir düşünür olarak ele almaktadır. Dinî tecrübeyi yaşanan bir gerçeklik olarak merkeze alan bu yaklaşımın hem akademik din bilimi literatürüne hem de çağdaş insanın anlam arayışına katkı sunması umulmaktadır.

Muhakkak ki gayret bizden başarı Allah'tandır.

Şevket Özcan
Ankara-2026

GİRİŞ

Huston Smith, din üzerine yaptığı çalışmalar ve yaşamı ile Amerika başta olmak üzere dünya ölçeğinde görüşleri önemsenen ve dikkat çeken bir din bilimcisidir. Öyle ki dinin insan hayatı için vazgeçilmez bir unsur olduğu düşüncesinden yola çıkarak postmodernlik karşısında dinin insan hayatındaki yerini korumanın gerekli olduğunu düşünür ve bu çerçevede yazılar kaleme alır. Dinin hakikatinden ziyade insanların anlam dünyalarındaki yerini önemser ve bu anlayışını “*Din, esasında hakikat değil anlam meselesidir.*” sözüyle özetlemeye gayret eder.

Amerika’da dinler tarihinin ilk öncülerinden birisi ve ezeli gelenekçilerin bu ülkedeki en önemli temsilcisi kabul edilen Smith, özellikle 1950’li yıllarda televizyon programlarında görünen, 1958’de kisvei tábâ bürünen ve süreç içerisinde güncellemeler yaşayan *The World’s Religions* adlı kitabıyla alanda tanınır. Kanadalı din bilimcisi Wilfred Cantwell Smith’in (ö. 2000) dönemi itibarıyla alandaki ilk en yeterli dinler tarihi kitabı olarak övdüğü bu çalışma güncelliğini korumakta ve etkisini sürdürmektedir. Bu çalışmada söz konusu kitap merkezde olmak üzere Smith’in din ve dinlerle ilgili görüşleri incelenecektir.